

มองอนาคตการศึกษาจาก

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9

ชัยพจน์ รั้งงาม*

ย่างเข้าปีใหม่ 2544

ในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงกันมากไม่ว่าจะด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคม

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลให้กระบวนการโลกาภิวัตน์ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

เราเริ่มได้ยินชื่อที่เรียกซ้ำๆ นำหน้าด้วย อี (E-Electronics) มากและถี่ขึ้น เช่น E-Mail, E-Commerce, E-Bank, E-Library ต่อไปในอนาคตอาจมี E-government นั่นคือผลจากการพัฒนา ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ที่เอื้อต่อการติดต่อสื่อสารทั่วโลกได้รวดเร็ว และเป็นปัจจัยสำคัญให้โลกอยู่ในภาวะไร้พรมแดน โลกที่เคยใหญ่โต ประเทศที่เคยคิดว่าห่างไกล ดูเหมือนว่าจะเล็กลงและแคบเข้า

นอกจากเทคโนโลยีสารสนเทศแล้ว เทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) ก็มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาด้านเกษตรกรรมที่ทันสมัย มีการทำ Cloning สัตว์ให้เหมือนกัน มีการตัดแต่งยีนพืช (GMOs: Genetically Modified Organisms) ที่ทำให้อลดค่าใช้จ่ายในการป้องกันเชื้อโรค ทำให้พืชคงทน และได้ผลผลิตที่เหมือนเดิมแต่ลดต้นทุนลงได้มาก

* หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 จังหวัดราชบุรี

ความเจริญทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเอื้อประโยชน์เปิดโอกาสให้ได้ผลงานรวดเร็ว ลดต้นทุน แต่อาจจะมีผลกระทบที่เป็นภัยคุกคามต่อวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยเช่นกัน

โลกจึงต้องมีการจัดระเบียบ สร้างกฎกติกาในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เนื่องจากประชากรที่ใช้บริการมีปริมาณมากขึ้น เกิดการแข่งขันทางธุรกิจเพื่อผลประโยชน์ และความอยู่รอดของคนในชาติ จึงเกิดการรวมกลุ่มในภูมิภาคต่าง ๆ มีการกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวกับผลผลิต เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น มีการห้ามนำเข้าสินค้าที่ผลิตจากการตัดแต่งยีน (GMOs) เป็นต้น

กระแสความเปลี่ยนแปลงในประเทศ

ตั้งแต่ปี 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้วางพื้นฐาน การพัฒนาประเทศไว้แล้ว และเป็นตัวเร่งให้เกิดการปฏิรูปที่สำคัญหลายประการ เช่น การปฏิรูประบบราชการ ระบบรัฐวิสาหกิจ และปฏิรูปการศึกษา เป็นต้น

เช่นกันในปี 2540 เป็นปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่เน้นการพัฒนาคน และในช่วงแผนฉบับที่ 8 พวกเราชาววงการศึกษาก็มี พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติในปี 2542 และเมื่อถึงปี 2545 ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนยิ่งขึ้นทั้งโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งจะตรงกับ การเริ่มต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) พอดี

จากแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” โดยเฉพาะในวงข้าราชการจึงมีคำที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาคน ได้แก่ สรรหาคน, รักษาคน และให้คนออก (Recruit, Retrain and Retire) ซึ่งพอหมดแผนพัฒนาฉบับนี้ข้าราชการจะลดลงประมาณ ร้อยละ 10

เมื่อเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ยังยึดแนวคิดเดิมต่อจากแผน 8 คือ การพัฒนาคน เช่นเดิมโดยอาศัยการศึกษาเป็นหลักในการพัฒนา (Core Development) งบประมาณเพื่อการศึกษาจะอยู่ลำดับหนึ่ง

แนวคิดหลักของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 ก็มาจากกรอบหลักรัฐธรรมนูญ ที่ให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) เน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการ

คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ภายใต้แนวทางการปฏิบัติที่หลากหลาย เชื่อมโยงกัน กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่อยู่ส่วนกลางจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย ควบคุมคุณภาพมาตรฐาน แต่การบริหารจัดการทั้งคน เงิน หลักสูตรจะกระจายไปยังพื้นที่

โครงสร้างของหน่วยงานจะเล็กลง แยกงานด้านนโยบาย ด้านปฏิบัติ และด้านตรวจสอบ ประเมินผลออกจากกัน โดยเน้นความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ และการถ่วงอำนาจซึ่งกันและกัน การจัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ อาจทำได้โดยอาศัยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรา 230

บทบาทหน้าที่ของคนในองค์กรจะชัดเจน ลดความซ้ำซ้อน มีการพัฒนาคุณภาพบุคลากร สร้างแรงจูงใจต่อการทำงานในอาชีพ โดยมีระบบการประเมินผล และการตอบแทนที่เน้นผลงาน (RBMS : Result Based Management System) และความเป็นธรรม จะปรับใช้การบริหารภาครัฐแนวใหม่ (NPM : New Public Management) ชุมชนในท้องถิ่นจะร่วมมือบทบาทมากขึ้นในการบริหารจัดการ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผนระยะยาว สร่างธรรมนูญ (Charter) ของสถานศึกษาเพื่อเป็นกรอบหลักของการพัฒนาคุณภาพการบริหาร การเรียนการสอน และตัวผู้เรียนในที่สุด

ในอนาคตคุณภาพประชากรด้านการศึกษาจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดขึ้นระดับการศึกษา โดยเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มขึ้น สามารถตัดสินใจเลือกตัวแทนที่จะมาบริหารปกครองประเทศบนพื้นฐานของความรู้ และวิจรณ์ญาณ หรือปัญญาของตนเอง

การศึกษาในอนาคตคงต้องดีขึ้นแน่นอน วิชาชีพครูจะกลับมาเป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นที่ยอมรับในสังคม รัฐมนตรีที่ดูแลเรื่องการศึกษา คงจะเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มุ่งมั่นที่จะพัฒนาคนในชาติ เพราะการพัฒนาคน คือการพัฒนาสังคม และการพัฒนาสังคม คือการพัฒนาชาติโดยภาพรวมนั่นเอง
